

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	จ
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
รายการภาพประกอบ	ด
รายการตารางประกอบ	ถ
รายการเอกสารประกอบ	ณ
รายการแผนภูมิและแผนที่ประกอบ	น
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
1.4 ขอบเขตและวิธีดำเนินการวิจัย	9
1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น	11
1.6 สถานที่ที่ดำเนินการดำเนินการวิจัย	12
1.7 ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย	12
1.8 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	12
บทที่ 2 สุขภาวะวัยทอง : แหล่งกำเนิดและการแพร่กระจาย	13
2.1 สุขภาวะวัยทอง : ชาดกนอกนิบาต	13
2.2 ความแพร่หลายของวรรณกรรมเรื่อง สุขภาวะวัยทอง	14
2.3 บริบททางสังคมของวรรณกรรมเรื่อง สุขภาวะวัยทอง	17
2.3.1 สุขภาวะวัยทอง ฉบับไทยวน	19

	หน้า
2.3.2 สุขวณะวัพลวง ฉบับไทลื้อ	20
2.3.3 สุขวณะวัพลวง ฉบับไทเขิน	22
2.3.4 สุขวณะวัพลวง ฉบับไทใหญ่	24
2.4 การศึกษาแหล่งกำเนิดและการแพร่กระจายของวรรณกรรม เรื่อง สุขวณะวัพลวง	26
2.4.1 ทฤษฎีแหล่งกำเนิดและการแพร่กระจาย	27
ก. ทฤษฎีเอกกำเนิด	27
ข. ทฤษฎีพหุกำเนิด	28
2.4.2 ทฤษฎีระเบียบภูมิประวัติ : แหล่งกำเนิดและการแพร่กระจาย ของวรรณกรรมเรื่อง สุขวณะวัพลวง	33
ก. ลักษณะเฉพาะทางภาษา	33
1. สุขวณะวัพลวง : รูปแบบดั้งเดิม	52
2. สุขวณะวัพลวง : แหล่งกำเนิด	58
ข. บริบททางสังคม : สัมพันธภาพระหว่างวรรณกรรมกับสังคม	65
1. พระยาวั : สัญลักษณ์แห่งบรรพบุรุษและความอุดมสมบูรณ์	68
2. สุขวณะ : สัญลักษณ์แห่งพระโพธิสัตว์	72
3. อูมมาทันเตี : สัญลักษณ์แห่งหญิงสาวชาวไทเขิน	75
4. ปราสาทเสาเดียว : สัญลักษณ์แห่งหนทางสู่นิพพาน	81
ค. สุขวณะวัพลวง : ที่มาและกระบวนการปรับเปลี่ยน	85
1. เวสสันดรชาดก	88
2. อูมมาทันเตีชาดก	114
3. ตำนานเมืองเชียงตุง	119
2.5 สุขวณะวัพลวง : วรรณกรรมท้องถิ่นของกลุ่มชนชาวไทเขิน	126
2.6 สุขวณะวัพลวง : การแพร่กระจาย	130
2.6.1 การแพร่กระจายตามเส้นทางการค้า	131

	หน้า
2.6.2 การแพร่กระจายโดยการถ่ายทอดวัฒนธรรม	135
2.6.3 การแพร่กระจายโดยการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม	
ชุมชนชายแดน	139
2.6.4 การแพร่กระจายโดยพระสงฆ์ชาวไทเงินในล้านนา	142
2.6.5 การแพร่กระจายโดยชาวไทเงินที่ถูกกวาดต้อนในสมัย พระยาภาววิไล	146
2.6.6 การแพร่กระจายโดยนักปริวรรตคัมภีร์โบราณ	147
บทที่ 3 สุขวัฒนธรรมวิถีหลวง : บทบาทที่มีต่อกลุ่มชนชาวไทเงิน	155
3.1 สุขวัฒนธรรมวิถีหลวง : ภาพสะท้อนสังคม	156
3.1.1 วิถีชีวิต	156
ก. อาชีพ	156
ข. การแต่งกาย	159
ค. อาหารการกิน	160
3.1.2 ประเพณีท้องถิ่น	161
ก. การละเล่น	161
ข. การเกี่ยวพาราสี	163
ค. การตั้งชื่อ	164
3.1.3 ค่านิยมของท้องถิ่น	166
ก. การปฏิบัติตนต่อผู้อื่น	167
ข. การทำบุญรักษาศีล	168
ค. ความกตัญญู	170
ง. คุณสมบัติของกุลสตรี	171
3.1.4 ความเชื่อ	174
ก. ความเชื่อเรื่องความฝันและการทำนายทายทัก	174
ข. ความเชื่อเรื่องเขาวัว	177

	หน้า
ค. ความเชื่อเรื่องเทวดา	177
ง. ความเชื่อทางพุทธศาสนา	179
1. ความเชื่อเรื่องพระพุทธรูปเจ้า	179
2. ความเชื่อเรื่องนิพพาน	180
3.2 สุขวิณะวิหหลวง : การดำรงอยู่ในบริบททางสังคมของกลุ่มชนชาวไทเงิน	183
3.2.1 ประเพณีการตั้งธรรม	184
ก. บทบาทร่วมของกลุ่มชน	188
ข. พิธีการ	198
3.2.2 ประเพณีตั้งธรรม สุขวิณะวิหหลวง	200
ก. การเตรียมการของกลุ่มชนชาวไทเงิน	201
1. คัมภีร์และผู้เทศน์ สุขวิณะวิหหลวง	202
2. รูปปั้นสัญลักษณ์แทนตัวละครจากวรรณกรรมเรื่อง สุขวิณะวิหหลวง	202
3. ปราสาทเสาเดียวและตุง	203
ข. วิถีปฏิบัติ	204
ค. พิธีการ	205
ง. ทักษะของผู้เข้าร่วมวรรณกรรม	206
1. บรรยายกาพย์ในการฟังธรรม	207
2. การรู้จักวรรณกรรมของผู้เข้าร่วมวรรณกรรม	208
จ. ทักษะของกลุ่มชนชาวไทเงินต่อประเพณีตั้งธรรม	
สุขวิณะวิหหลวง	211
1. ทักษะต่อประเพณีตั้งธรรม สุขวิณะวิหหลวง	211
2. ทักษะต่อพิธีกรรมเช่นไหว้สัญลักษณ์แทนตัวละคร และการถวายปราสาทเสาเดียว	211

	หน้า
จ. ประเพณีตั้งธรรม สุขวณะวัฬหลง : บทบาทที่มีต่อกลุ่มชน ชาวไทยจีน	212
3.2.3 สุขวณะวัฬหลง : จิตรกรรมฝาผนัง	220
ก. จิตรกรรมฝาผนังเรื่อง สุขวณะวัฬหลง	225
ข. การรับรู้จิตรกรรมฝาผนังเรื่อง สุขวณะวัฬหลง ของ กลุ่มชนชาวไทยจีน	227
3.3 สุขวณะวัฬหลง : บทบาทที่มีต่อกลุ่มชนชาวไทยจีน	230
บทที่ 4 สุขวณะวัฬหลง : การศึกษารูปแบบและเนื้อหา	237
4.1 สุขวณะวัฬหลง : ภูมิหลัง	237
4.1.1 ชื่อเรื่อง	237
4.1.2 ผู้สร้างสรรค์	239
4.1.3 ที่มาของเรื่อง	241
4.1.4 จุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์	241
4.2 สุขวณะวัฬหลง : รูปแบบและเนื้อหา	241
4.2.1 รูปแบบ	241
ก. ประเภทงานเขียน	242
ข. ลักษณะคำประพันธ์	244
ค. สุนทรียภาพในวรรณกรรมเรื่อง สุขวณะวัฬหลง	249
1. สุนทรียภาพที่เกิดจากความเรียบง่ายของภาษา	250
2. สุนทรียภาพในด้านเสียง	252
3. สุนทรียภาพที่เกิดจากการเลือกสรรคำ	255
4. สุนทรียภาพที่เกิดจากการใช้ความเปรียบ	259
5. สุนทรียภาพที่เกิดจากการพรรณนาอารมณ์ความรู้สึก ของแต่ละ	261

	หน้า
4.2.2 เนื้อหา	271
ก. เรื่องย่อ	271
ข. แก่นเรื่อง/ความคิดหลัก	273
ค. โครงเรื่อง	274
ง. การดำเนินเรื่อง	287
จ. ตัวละคร	288
1. สัญลักษณ์ในวรรณกรรม	289
2. การวิเคราะห์บุคลิกภาพตัวละคร	291
1. นางอุมมาทันตี	291
2. สุขวันฉะ	299
3. พระยาวิ้ว	303
4. นางเขมวาที	307
5. พระอินทร์	312
บทที่ 5 บทสรุปและเสนอแนะ	316
5.1 บทสรุป	316
5.2 ข้อเสนอแนะ	319
บรรณานุกรม	320
ภาคผนวก	337
ภาคผนวก ก. ความรู้พื้นฐานเรื่องเมืองเชียงตุง	338
ภาคผนวก ข. อุมมาทันตีชาดก	355
ภาคผนวก ค. วรรณกรรมเรื่อง สุขวันฉะวิ้วหลวง	373
ประวัติผู้เขียน	437

รายการภาพประกอบ

ภาพที่	หน้า
1. ต้นฉบับวรรณกรรมเรื่อง สุขวิณะวัพลวง และเจ้าของต้นฉบับ	18
2. หมากมอนจิง (แดงจิ้ง) และหมากมอนเจียง (สับปะรด)	59
3. สัญลักษณ์ 4 ประการจากวรรณกรรมเรื่อง สุขวิณะวัพลวง : สัมพันธภาพระหว่างวรรณกรรมกับกลุ่มชนชาวไทยจีน	67
4. ประเพณีจุลกฐินของกลุ่มชนชาวไทยจีน-ไทลื้อ ณ วัดผาสุกราม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ปี 2538	77
5. วัลดำง และวัลลื้อ (เกวียน) พาหนะในการบรรทุกผลผลิตในเมืองเชียงตุง	123
6. จิตรกรรมฝาผนังวรรณกรรมเรื่อง สุขวิณะวัพลวง วัดสัรวก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย	137
7. พระอริการอนันท์ อาทิตตธรมุ้มกับการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาวไทยจีน ในรูปแบบของจิตรกรรมฝาผนังวัดท่ากระดาศ จังหวัดเชียงใหม่	145
8. ประเพณีตั้งธรรมของกลุ่มชนชาวไทยจีนเมืองเชียงตุง ปี 2538	186
9. ประเพณีตั้งธรรมของกลุ่มชนชาวไทยจีนวัดปางควาย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2538	187
10. บทบาทร่วมของกลุ่มชนชาวไทยจีนเมืองเชียงตุงในประเพณีตั้งธรรม ปี 2538	189
11. บทบาทร่วมของกลุ่มชนชาวไทยจีนวัดปางควายในประเพณีตั้งธรรม ปี 2538	190
12. ภาพชุดวรรณกรรมเรื่อง สุขวิณะวัพลวง บนผืนตุงซึ่งถวายเป็นพุทธบูชาที่วัดป่าแดง เมืองเชียงตุง	204
13. สัญลักษณ์จากวรรณกรรมเรื่อง สุขวิณะวัพลวง และการสักการะเช่นไหว้ในประเพณีตั้งธรรมที่วัดปางควาย	216
14. จิตรกรรมฝาผนังเรื่อง เวสสันดรชาดก วัดจอมคำ เมืองเชียงตุง	223
15. จิตรกรรมฝาผนังเรื่อง สุขวิณะวัพลวง วัดจอมคำ เมืองเชียงตุง	224

16. จิตรกรรมฝาผนังเรื่อง สุชวณะวัฬหลง วัดเชียงชุม เมืองเชียงตุง	229
17. จิตรกรรมฝาผนังเรื่อง สุชวณะวัฬหลง ตอนนางอุมมาทันตีขอพร 5 ประการ จากพระอินทร์ (จิตรกรรมฝาผนังวัดเชียงชุม เมืองเชียงตุง)	275
18. หญิงสาวชาวไทเงินกับวัฒนธรรมการทอผ้า (จิตรกรรมฝาผนังวัดท่ากระดาศ)	294
19. จิตรกรรมฝาผนังเรื่อง สุชวณะวัฬหลง ตอนนางเขมวดีเก็บกินหมากมอญ จากพระย้าว (จิตรกรรมฝาผนังวัดเชียงชุม เมืองเชียงตุง)	308

รายการตารางประกอบ

ตารางที่	หน้า
1. ตารางแสดงการแพร่กระจายของวรรณกรรมเรื่อง สุชวณะวิวหลวง	153
2. ตารางแสดงการปรากฏร่วมกันของวรรณกรรม มหาชาติ กับ สุชวณะวิวหลวง ในบริบททางสังคมของกลุ่มชนชาวไทเขิน	234
3. ตารางเปรียบเทียบการปรากฏในบริบททางสังคมของ มหาชาติ กับ สุชวณะวิวหลวง	235

รายการเอกสารประกอบ

เอกสารประกอบที่	หน้า
1. ฉลากธรรมาในประเพณีตั้งธรรมวัดปางควาย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่	193
2. บัตรเชิญและใบนิมนต์พระภิกษุสามเณร เพื่อร่วมงานประเพณีตั้งธรรม วัดกุงถุน เมืองเชียงตุง	195
3. บัตรเชิญเพื่อร่วมงานประเพณีตั้งธรรมวัดปางควาย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่	196
4. จดหมายของพ่อ-แม่ ที่ส่งข่าวประเพณีตั้งธรรมไปยังบุตรหลานที่อยู่ต่างถิ่น ต่างแดน	214

รายการแผนภูมิและแผนที่ประกอบ

รายการที่	หน้า
1. แผนภูมิแสดงรูปแบบดั้งเดิมและสัณฐานแพกของวรรณกรรมเรื่อง สุชวณะวิวหลวง	57
2. แผนที่แสดงการแพร่กระจายของวรรณกรรมเรื่อง สุชวณะวิวหลวง	154